

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs: 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie: Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

DE RAAD VAN STATE

Rede gehouden op 23 September 1948 door de Heer R. PICALET, dr. jur., Kabinetssecretaris van de Gouverneur der Provincie Antwerpen, naar aanleiding van de herneming der Provinciale Cursussen in Administratief Recht.

Charles Rogier, een der markantste politieke figuren uit het eerste kwarteeuw van ons onafhankelijk bestaan, heette in 1853 de oprichting van een Raad van State «een zeer oud en lastig vraagstuk, dat vaak reeds werd besproken, maar steeds werd uitgesteld». Ongeveer een eeuw nadien heeft het eindelijk een oplossing bekomen.

Van zijn kant achtte Edmond Picard de hervorming als het ernstigste probleem uit zijn lange loopbaan, een vraagstuk, zegde hij, dat meer dan andere van aard was het menselijk gemoed te treffen (1).

Opgericht voor België en Belgisch Kongo met inbegrip der gebieden onder mandaat, door de wet van 23 December 1946 is de Raad van State juist één maand terug (2) in werking getreden. Zijn taak is uitermate belangrijk; zijn werking verstrekkend; zijn tussenkomsten ten overstaan van de openbare besturen zwaar van gevolgen.

De Raad van State bestaat in Frankrijk sinds einde 1799 (3). In Nederland werd hij opgericht in 1815 (4). Wanneer men bedenkt hoezeer onze administratieve structuur aanvankelijk beïnvloed werd door de in deze nabuurlanden vigerende stelsels, rijst de vraag hoe het komt dan onze Grondwetgever een soortgelijke instelling niet heeft voorzien. Om twee redenen: de Nederlandse Raad van State was een instrument geworden in handen van de Koning en zijn bevoegdheden werden in feite niet uitgeoefend door degenen die ervoor opdracht hadden ontvangen (5). Ook in Frankrijk was zulks ten andere het geval. Na een aanzienlijke taak bij het opstellen van de Code Civil te hebben opgenomen, was de instelling aldaar tengevolge van vergissingen vanwege de Regering in discrediet gevallen. Slechts veel later trouwens kreeg zij een gezaghebbende rol te vervullen bij administratieve

geschillen. In de beginne was zij er toe aangewezen de wetgevende en de uitvoerende macht bij te staan in de uitoefening van hun legiferende en reglementerende bevoegdheden.

Welnu, het is bekend hoe onze Constituerende Vergadering bevreesd was voor te verregaande Koninklijke macht en hoe zij gesteld was op de erkenning der prerogatieven en der souvereiniteit van het Parlement. Vandaar haar onthouding.

Maar reeds zeer spoedig deden zich leemten gevoelen in de wetgevende arbeid. In tal van voorstellen uitgaande van het parlementair initiatief worden de begripen onvoldoende klaar of nauwkeurig uitgedrukt. Hun juridische draagwijdte wordt niet steeds gevat. Van de gevolgen van een tekst op andere gebieden dan deze waarvoor hij hoofdzakelijk dienen moet geeft men zich niet altijd rekenschap. Dubbelzinnigheden en tegenstrijdigheden zijn schering en inslag. Gaat het om wetsontwerpen, dan constateert men vaak dat men zich tot één eng technisch terrein heeft beperkt. Er is gemis aan overleg tussen de verschillende ministeriële departementen. Eenheid van opvatting wordt dikwijls gemist (7). Deze gebreken hebben zich de jongste decennia vanzelfsprekend nog veelvuldiger vertoond omwille van de meerdere bemoeiingen van overheidswege, het steeds ingewikkelder worden van het maatschappelijk leven en — laten we het eraan toevoegen — een minder gewetensvol handelen, gevolg van een grotere losheid van opvattingen welke uit de oorlog 1914-18 is voortgesproten.

Ook de daden van de administraties geven aanleiding tot erge kritiek. Degenen die zich in hun betrekkingen met een bestuur gekrenkt menen zien hun argumenten soms zonder grondig onderzoek behandeld. Een rechtspleging, hoe eenvoudig ook, is in het algemeen niet voorzien. Contradictoire

besprekingen ontbreken. De betwistingen worden beslecht door de ene of andere annonieme ambtenaar die zich niet altijd genoopt voelt eisen van billijkheid in acht te nemen. Daarbij komt dat de denkeling volkomen ongewapend is tegen de vaak toegepaste wet van de inertie en dat hem meermaals de souveriniteitsregel wordt tegengeworpen. Mogelijkheid voor het verhaal is soms niet voorzien en als zij bestaat berust eventueel de uitspraak bij politieke lichamen of personen die niet steeds de geest van onafhankelijkheid onzer magistratuur delen. Ten slotte is meestal, hetzij rechtstreeks, hetzij indirect, het uitspraakdoende organisme rechter en partij. Dit is ongezond. Niet zonder reden stond de openbare opinie wantrouwig tegenover de vaak willekeurige handelwijze van de openbare besturen.

Men heeft voorzeker niet gewacht tot 1946 om in de aangehaalde leemten enigszins te voorzien. De Mijnsraad (8), welke in zekere mate een overblijfsel is van Napoleons Raad van State, dient inzake mijnvergunningen advies uit te brengen bij de Regering, advies dat deze verplicht is te volgen. Daarbij is hij — om van de weinig belangrijke rol inzake de beroepsverenigingen niet te spreken — bevoegd ten consultatieve titel het onderzoek te voeren nopens vraagstukken van wetgeving, algemene administratie en geschillen van bestuur welke zich zouden voordoen in de diensten van openbare werken, economische zaken, arbeid en sociale voorzorg. Dit belet niet dat de tussenkomen van de Mijnsraad zich op een te beperkt technisch terrein hebben doen gelden.

In het Departement van Justitie werd in 1911 een Bestendige Raad voor Wetgeving (9) opgericht wiens taak het was een helpende hand te reiken bij de voorbereiding der wetten. Dit college werd echter onvoldoende en onmethodisch geraadpleegd. Zijn voorzeker verdienstelijke activiteit was in algemene regel tot voormeld ministerie beperkt.

In tal van andere departementen werden daarnaast commissies opgericht waarin technici en rechtsgelerden zetelden. De opgave ervan is indrukwekkend (10). Hun effectief resultaat niet steeds doeltreffend. Hun bestaan bewijst dat de administraties de behoeften erkennen zich te laten voorlichten door een zich van het departement onafhankelijk voelend organisme.

Ten slotte hebben onze rechtbanken en rechtshoven zich de laatste decennia meer en meer uitgesproken voor de aansprakelijkheid van de openbare besturen. De arresten van 5 November 1920 (11), 16 December 1920 (12) en 12 Juli 1921 (13) van het Hof van Cassatie hebben op grond van het beroemd geworden advies van Procureur-Generaal Paul Leclercq een evolutie ingeluid die onbetwistbaar de rechtzoekende ten goede is gekomen. Men heeft zich op tal van gebieden niet meer gehouden aan de immuniteit van jurisdictie welke voorheen aan de Staat en aan de andere openbare besturen was toegekend; men heeft integendeel, het bewijs leverend dat de leer van Montesquieu over de scheiding der machten een wisselwerking tussen de rechterlijke en de uitvoerende macht niet uitsloot, de openbare organen ter

verantwoording geroepen wanneer zij een burgerlijk recht hebben gekrenkt. De openbare besturen ontvingen een burgerlijke identiteit; het onderscheid tussen overheidsdaden en bestuursdaden werd duidelijker en minder streng omschreven. De rechtbanken, wanneer zij vaststelden dat de administratie onrechtmatige handelingen had gesteld, hebben tot herstel der schade verplicht (14). Een constante rechtspraak heeft zich sindsdien gevormd die voorzeker veel onrechtvaardigheden heeft doen verdwijnen. Maar het feit bleef niettemin bestaan dat volkomen waarborgen ener tot het uiterst doorgevoerde billijke rechtsbedeling niet voorhanden waren. De reden ervan ligt in de discussie over de vraag wat het begrip burgerlijk recht omvat. De jurisdicties bepalen zelf de perken van hun wettelijke bevoegdheidsfeer (15). Sinds 1920 is zij gewis zeer uitgebreid geworden. Het zou thans bepaald gans uitgesloten zijn bv. — ook zonder de Raad van State — dat schadevergoeding zou geweigerd worden aan het slachtoffer van een ongeval veroorzaakt door een kraandrijver (16), of door de voerder van een militaire autowagen (17), of door een boom die alhoewel sinds lange tijd rot uit nalatigheid niet was weggeruimd (18), of dat van herstelling der schade zou uitgesloten worden het slachtoffer van militaire manoeuvres (19). Thans komen dergelijke uitspraken als onbegrijpelijk voor en men vraagt zich af hoe de theorie gehuldigd is kunnen worden dat een veroordeling van de Staat, inzake militaire verrichtingen bv. een inmenging zou betekend hebben van de rechterlijke macht in de strategische handelingen van de uitvoerende macht.

Vonnissen van die aard — ik herhaal het — behoren definitief tot het verleden. Een bredere en billijker opvatting heeft ingang gevonden in onze rechtspraak die zich stellig nog kan ontwikkelen, alhoewel het niet is te voorzien in welke richting, noch in welke verhouding (20). In afwachting moeten we constateren dat de rechtbanken zich in vele gevallen onbevoegd bleven verklaren en dat de administratie in die gevallen dus oppermachtig blijft. U kent de klassieke voorbeelden: het besluit van de burgemeester die de afbraak beveelt van een huis dat met instorting bedreigd is; de beslissing van het schepencollege dat van ambtswege de inschrijving beveelt van een vrouw op de registers der prostitutie; de sluiting van een ontuchthuis (21); een particulier wordt gewond in zijn hoedanigheid van hulpkracht der gemeentelijke politie, de gemeente weigert elk pensioen, elke vergoeding. De rechtbank acht zich onbevoegd (22).

Kortom, pragmatische oplossingen werden getroffen met het oog op de verbetering van de wetgevende en reglementerende arbeid en op het vermijden van willekeur vanwege de openbare besturen. Maar deze verbeteringen waren onsamenvattend, te weinig precies, ondoeltreffend. Door de oprichting van een Raad van State wordt beoogd met een consequent systeem te verhelpen aan de leemten in het tweevoudig daareven geciteerd domein. Men vergis zich dus niet over de bevoegdheid van het nieuwe organisme. Het is geen panacee, geen administratieve penicilline. Het heeft een bepaalde opdracht

die betrekkelijk goed omlijnd is op wetgevend en administratief gebied.

Twee principes beheersen gans het probleem van de draagwijdte der toegekende bevoegdheden. Een heftige discussie is daaromtrent jarenlang gevoerd geworden; de litteratuur over het vraagstuk is uitermate omvangrijk; de stellingen des te meer uiteenlopend omdat de belangstelling van alle juridische kringen aanzienlijk was. Die principes beantwoorden aan volgende axioma :

- vermits de Raad van State niet in de Grondwet is voorzien mag de bevoegdheid die hem opgedragen wordt in niets aan de prerogatieven van de wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht te kort doen. Anders uitgedrukt, opdat de Raad van State niet van ongrondwettelijkheid zou worden beschuldigd mocht aan de bevoegdheden van de bestaande machten niet getornd worden;
- vermits het noodzakelijk was de wetgevende productie te verbeteren en de administratieve willekeur te bestrijden mag het nieuwe organisme geen afbreuk doen aan het beginsel van de scheiding der machten.

De structuur van de Raad van State beantwoordt volkomen aan dit laatste criterium. Men heeft in werkelijkheid te doen met twee organen, zelfstandig van elkaar; één orgaan dat een rol te vervullen heeft op wetgevend gebied en daarnaast en lichaam met een administratieve jurisdictie. Het eerste heet de sectie wetgeving; het andere de sectie administratie. Werden zij verenigd in één korps dan is het om een ver doorgedreven specialisatie te vermijden, om het aanzien van het korps te doen stijgen tevens omdat ze juridische gemeenschappelijke kenmerken vertonen en ten slotte — materieel maar niet minder nuttig aspect — om de werkingskosten niet op te voeren.

Het andere principe — de grondwettelijkheid van de aan de Raad van Staat toegekende bevoegdheden, — vergt commentaar.

Vooreerst de sectie wetgeving.

Deze is een hulporgaan voor de drie takken van de wetgevende macht. De sectie wetgeving — en daarin wijkt zij af van de afdeling administratie — staat weliswaar ten dienste van het Parlement, maar is geen orgaan van de wetgevende macht. De legiferende bevoegdheid blijft dus uitsluitend bij de wetgever. Deze beslist over de inhoud van de uit te vaardigen wetsbepalingen, over hun opportuniteit, over hun tekst. Alleen de procedure van de wetgevende arbeid is aangepast. Men denke aan de hiervoor aangestipte verwijten inzake de redactie der wetten; in die tekorten wil men voorzien (23). De teksten zullen worden nagezien door de Raad van State onder oogpunt van redactie; zij worden duidelijk en precies gemaakt, ten einde rechtsconflicten te voorkomen (24).

Twee hypothesen doen zich voor. de te bespreken tekst kan uitgaan van het Parlement of van de Regering.

Het Parlement is nooit verplicht het advies in te winnen. De Voorzitters mogen teksten aanhangig maken.

De Ministers daarentegen kunnen op drie wijzen handelen.

- Zij zijn verplicht het advies in te winnen over de tekst (dus niet over de inhoud) van alle voorontwerpen van wetten, organieke en reglementerende Koninklijke of ministeriële uitvoeringsbesluiten (al dan niet getroffen krachtens bijzondere machten of kaderwetten) (25) behalve in geval van hoogdringendheid en voor de ontwerpen van begrotingswetten;
- Zij mogen ook het advies vragen over alle wetsvoorstellen, alsmede over alle amendementen op ontwerpen of voorstellen van wet, wat zeggen wil dat zo de voorzitters van Senaat of Kamer (26) de tussenkomst van de Raad van State niet wensen, de Regering steeds de Raad ter hulp mag roepen;
- op vraag van de Eerste Minister kan de afdeling wetgeving ook belast worden met het opmaken van de tekst van voorontwerpen van wetten, besluiten of reglementen waarvan de stof door de Regering wordt vastgelegd.

Door deze schikkingen wordt in niets de Grondwet gekrenkt. De Ministers of het Parlement zijn niet gehouden de adviezen te volgen. Men kan alleen betreuren dat geen termijn voorzien is binnen dewelke de Raad van State uitspraak moet doen, want daarin ligt het gevaar — zoals Oud-Minister Van Glabbeke het betoogde — dat de Raad een vergeethoek zal worden voor tal van zaken. Moest anderzijds de Staatsraad te traag werken, dan zou zijn prestige verminderen. Men zou hem terecht of ten onrechte kunnen verwijten politieke manoeuvres in de hand te werken. De doelmatigheid van zijn optreden zou verdwijnen vermits het Parlement zich zou verplicht zien de behandeling van het wetsontwerp of wetsvoorstel voort te zetten zonder advies (27).

Stippen we aan dat de Raad van State zelf nooit initiatieven mag nemen op wetgevend gebied en dat de afdeling wetgeving niet open staat voor de provincie-, gemeente- of ondergeschikte besturen.

De afdeling wetgeving wekt voorzeker het minste enthousiasme. Haar taak is inderdaad betrekkelijk bijkomstig. Zij maakt de opschik der wetten wat journalisten hebben doen zeggen dat zij is «un institut de beauté législative» (28). Die uitdrukking is misschien minachtend. Het zal in ieder geval van het Parlement afhangen of door het inroepen van de adviezen van de Raad van State en het volgen van zijn uitspraken het prestige ervan zal worden tot stand gebracht. De afdeling wetgeving zal worden wat het Parlement en de Regering ervan zullen maken.

Veel belangrijker is de afdeling administratie.

De opgave was zwaar : enerzijds zorgen voor een meer billijke en oordeelkundige behandeling van de geschillen van bestuur en anderzijds de bevoegdheid van de uitvoerende en rechterlijke machten onaangetaast laten.

Het optreden van de rechterlijke macht in administratieve zaken biedt een tweevoudig aspect, dat van de artikelen 92 en 93 van de Grondwet en dat van artikel 107.

Onrechtstreeks werd reeds op art. 92 en 93 gezinspeeld in verband met het Cassatiearrest van 1920. Indien de rechtbanken de besturen veroordelen tot vergoeding van schade, dan geschiedt zulks op grond van art. 1382 B. W. dus ook op grond van art. 92 Grondwet, waarbij wordt bepaald dat de beslechting van alle burgerlijke geschillen uitsluitend tot de kennisneming van de rechter behoort. De geschillen over politieke rechten daarentegen, ofschoon ze ook in beginsel aan de rechterlijke machten onderworpen zijn, kunnen hun onttrokken worden en aan andere organen worden voorbehouden. Gesteld dat daarnaast ook het bestaan van administratieve rechten of belangen wordt aanvaard, rijst de moeilijke vraag waar de grens ligt tussen de burgerlijke, politieke en administratieve rechten. Het belang van deze vraag ligt voor de hand: alle geschillen die niet-burgerlijke rechten betreffen mogen door de wet onderworpen worden aan rechtscolleges die niet van de rechterlijke macht afhangen.

Het is hier de plaats niet die zeer omstreden kwestie uit te diepen (29). Stellen we alleen vast dat er 2 strekkingen voorhanden zijn in de rechtsleer: een eerste reeks juristen wil een zo groot mogelijke betekenis hechten aan het begrip politiek recht, derwijze dat de wetgever, gebruik makend van de in art. 93 G. W. voorziene mogelijkheid, administratieve rechtscolleges bevoegd kan maken; een andere reeks juristen, de civilisten, wil onder het begrip burgerlijk recht zoveel mogelijk begrijpen derwijze dat de rechtbanken in een uitgebreid gebied bevoegd zouden blijven.

Welnu, het Parlement heeft bij de bespreking over de Raad van State er zich mede vergenoegd te constateren dat er uiteenlopende opvattingen bestaan. De knoop van Gordios heeft zijn Alexander nog niet gevonden. Zich achtereenvolgens op het burgerlijk, politiek en administratief plan plaatsend van het recht waarop de aanlegger zich beroept, heeft het aan de Raad van State een rol toebedeeld die in de ene sector meer dan in de andere verstrekkend is.

Inzake vergoedingsgeschillen in de eerste plaats — waarbij het meest het burgerlijk terrein wordt betreden — wordt aan de Raad van State een residuaire en een adviserende bevoegdheid opgedragen (art. 7 der wet). Wanneer schade geleden werd tengevolge van een administratieve daad, wanneer het bestuur zich niet bereid toont deze schade te herstellen, wanneer er geen ander bevoegd rechtscollege bestaat en ten slotte wanneer het om herstel gaat van buitengewone schade (30), wanneer deze vier voorwaarden vervuld zijn dan komt de Raad van State tussenbeide. Of een rechtscollege bevoegd is of niet wordt door dat college zelf beoordeeld (31) wat beduidt dat de juridische oorlog verder gaat. De stellingen kunnen nog verplaatst worden. De betwisting is nog niet ter tafel geworpen. Ook deze vrede — een juridische vrede — zal nog niet voor morgen zijn. Maar hij die buitengewone schade heeft ondergaan door een handelwijze van de overheid zal voortaan toch rechtssingang bezitten: is het niet bij de rechtbanken, of bij het bestuur, dan toch bij de Raad

van State die oordelen zal naar billijkheid, rekening houdend met alle omstandigheden van openbaar en privaat belang.

Er is echter een zwak punt: de beoordeling door de Raad van State in verband met de vergoedingsgeschillen beperkt zich tot het uitbrengen van adviezen, wat zeggen wil dat de overheid welke de bestreden beslissing trof de eindbeslissing nemen moet over het bedrag der uit te keren vergoedingen. Het valt te betreuren dat het Parlement terzake geen stoutmoediger rol aan de afdeling administratie heeft toebedeeld. Men vreesde haar een te grote macht toe te kennen, dan wanneer niet vermoed kan worden hoe zij van die macht gebruik zal maken (32). Men vreesde ook dat de Raad van State bij de vaststelling van de vergoedingen te weinig rekening zou houden met de gevolgen ten overstaan van de middelen der schatkist. Vandaar een paradoxale toestand: men wil een onafhankelijk administratief rechtsorgaan in het leven roepen, maar men is teruggeschrikt voor de gevolgen van die onafhankelijkheid. Het is hier de plaats er op te wijzen dat de gemeenten en ondergeschikte besturen ten zelfde titel als de particulieren de procedure van het buitengewoon schadeherstel kunnen inleiden bij de Raad van State, wanneer zij door een maatregel van een hogere overheid mochten geschaad zijn, zoals door de enkelingen de procedure ook tegen hen kan worden aangevat.

Ook wijzen wij er op dat het advies openbaar zal gemaakt worden. Men hoopt op deze wijze te bekomen dat — behoudens bijzondere omstandigheden — de beslissende overheid (dus degene die de bestreden maatregel trof) zich verplicht zal gevoelen het advies van de Raad van State te volgen. De Regering, zegde dhr Devèze, toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken, zal zich bij het advies aansluiten tenzij er grondige redenen mochten voorhanden zijn om zulks niet te doen. Haar houding zal dienen gemotiveerd te zijn (33).

Is dergelijke enigszins problematische waarborg vanwege de provinciën en de gemeenten ook voorhanden? Het Parlement meende te moeten twijfelen. Bijgevolg is er aanbevolen geworden een stelsel ter studie te leggen waarbij de Regering in de mogelijkheid gesteld wordt de ondergeschikte machten te verplichten de adviezen van de Raad van State na te leven. Wat alleszins een onkonsekvente oplossing zou zijn: waarom aan de moralité publique twijfelen van het ene bestuur en niet aan deze van het andere. Ik heb de overtuiging dat later ongetwijfeld zal gekomen worden tot een meer jurisdictioneel optreden van de Raad van State terzake.

Zich verder meer plaatsend op het gebied der nietburgerlijke rechten en der geschillen van bestuur, heeft de Raad van State in zekere gevallen een jurisdictionele (dus geen adviserende) bevoegdheid bekomen, n.l. door voortaan in de plaats van de Koning zekere betwistingen te beslechten.

De gemeenteverkiezingen dienen goedgekeurd door de Bestendige Deputatie behoudens beroep bij de Koning. Voortaan zal de Raad van State in laatste instantie terzake uitspraak doen en de geschillen oplossen welke over de gemeentelijke

kiesmandaten oprijzen. Het gaat hier onbetwistbaar om een politiek recht.

De Bestendige Deputatie had ook het recht de verkiezingen der leden van de C. O. O. die in strijd met de wet van 1925 zijn gedaan nietig te verklaren, behoudens beroep bij de Koning. De leden van de C. O. O., die bij wangedrag of zware nalatigheid uit hun mandaat ontzet worden door de Bestendige Deputatie konden verhaal nemen bij de Koning. Ook dit is gewijzigd. De Raad van State zal oordelen in laatste instantie of de leden van de C. O. O. aan de vereisten blijven voldoen om in de commissiën van openbare onderstand te zetelen. Ten slotte in alle geschillen tussen de gementen, tussen deze en de C. O. O. en tussen deze laatste onderling is de Raad van State in plaats van de Koning de beslissende overheid geworden.

Niet om politieke rechten, maar om administratieve geschillen gaat het, in twee andere gevallen waarin nog de afdeling administratie jurisdictionele bevoegdheid bekwaam. De Raad van State zal n.l. in de toekomst beslissen over de beroepen ingesteld tegen de beslissingen van de Bestendige Deputatie aangaande de plaatsing of de wegzending van behoeftigen ten laste van het gemeen fonds. Dit geldt eveneens voor de geschillen die zich inzake onderstandswoonst voordoen tussen de gemeenten.

Eindelijk is de afdeling administratie bevoegd geworden in plaats van de Koning uitspraak te doen inzake de herziening van contracten nopens concessies gesloten voor of tijdens de oorlog (W. 11. 10. 1919 en 23. 7. 1924) wanneer tussen de concessiehouder en de vergunningverlener geen overeenkomst is kunnen tot stand komen.

Het is opvallend dat die gevallen waarin de Raad van State een jurisdictionele bevoegdheid ontving weinig talrijk zijn en, behoudens de 2 eerste, ook weinig belangrijk. Het staat vast dat die bevoegdheid — zoals ook in Frankrijk is geschied — later door bijzondere wetsbepalingen zal uitgebreid worden. Van nu af bestaat het voornemen aan de Raad van State het recht op te dragen uitspraak te doen over de geschillen welke thans behoren tot de bevoegdheid van een of ander bestaand administratief rechtcollege. Het Parlement gaf toedat het billijk zou zijn sommige betwiste gevallen, waarin het minder past de beslissing op te dragen aan een politiek korps of aan een politieke met rechtsmacht beklede mandataris, aanhangig te maken bij een vast jurisdictioneel korps (34). Maar men wenste niet overijld te werk te gaan en de originaliteit van ons publiek recht te bewaren.

Na het burgerlijk en politiek aspect der individuele rechten te hebben behandeld betrad de wetgever ten derde het terrein der administratieve rechten. Meten komen we er toe een tweede grondwettelijke bepaling onder de ogen te nemen welke verband houdt met het optreden van de rechterlijke macht in aangelegenheden van administratieve aard. Bedoeld wordt art. 107, waarin wordt vastgelegd dat de hoven en rechtbanken de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen slechts toepassen voor zover zij met de wetten overeenkomen. Maar de rechtbanken zijn niet bevoegd

de nietig verklaring van deze besluiten of verordeningen uit spreken. Of er machtsafwending is wordt zelfs door hen niet onderzocht. Hun uitspraak betreft uitsluitend het geval dat aan de rechtbank is voorgelegd. De gevolgen van het gewijsde overschrijden het kader van het geschil niet en gelden alleen inter partes. De onwettige handeling blijft voortbestaan (35).

Welnu de Raad van State heeft zonder dat de attributen van de rechterlijke macht beperkt zijn geworden, de bevoegdheid bekomen administratieve daden van welke overheid ook (Staat, provincie, gemeente, enz.) in zekere gevallen nietig te verklaren erga omnes, zelfs vóór dat een gerechtelijk geschil is ontstaan. Na zulke nietig verklaring komt de akte niet meer in sprake en derhalve evenmin de gevolgen. Men kan immers niet toepassen wat niet bestaat.

Artikel 107 was geen beletsel om dit nieuw controle-orgaan in het leven te roepen. Het staat de wetgever vrij, aan administratieve rechtscolleges de bevoegdheden toe te vertrouwen welke de Grondwet aan de gewone rechtsprekende lichamen niet heeft voorbehouden. Alles wat de wetgever niet verboden is, is hem immers toegelaten (36).

Stippen we terlops aan dat de bewoordingen van artikel 107 Grondwet een argument zijn om aan de rechtbanken het recht te ontzeggen tot niet-toepassing van een wet te besluiten omdat ze ongrondwettelijk zou zijn (37). De Raad van State mag evenmin de ongrondwettelijkheid van een wet opwerpen.

Deze jurisdictionele bevoegdheid van de Raad van State — de voornaamste en deze welke aan de Franse Raad van State het hoogste aanzien heeft verschafft — vereist nadere verklaring.

De sectie administratie kan in zekere gevallen op beroep van alle belanghebbenden, zowel dus van de besturen als van de particulieren, besluiten tot de nietigverklaring van alle akten en reglementen van de onderscheidene administratieve overheden of van de bestuurlijke beslissingen in betwiste gevallen. We leggen er nadruk op dat het om alle akten en reglementen gaat: dus zowel de algemene, de reglementerende beslissingen, als de bijzondere uitvoeringsbesluiten of uitspraken in bestuursgeschillen. We onderlijnen ook alle onderscheidene besturen: dus zowel de beslissingen van de Koning, met inbegrip van deze krachtens volmachtwetten genomen, kunnen vernietigd worden als deze van Ministers, van de provinciën, van de gementen, van de commissiën van openbare onderstand en andere ondergeschikte besturen. Natuurlijk alleen in bepaalde gevallen.

Deze bevoegdheid van nietig verklaring heeft het voorwerp uitgemaakt van lange discussies en talrijke opwerpingen (38). Men heeft beweerd dat het nietig verklaren bij arrest door de Raad van State van een Koninklijk Besluit strijdig zou zijn met art. 67 en 65 van de Grondwet. Het is de Koning, voert men aan, die vanwege de Grondwetgever de macht heeft ontvangen voor de uitvoering van de wetten te zorgen. Die macht is uitdrukkelijk en onbeperkt. Daarnaast nu een rechtscollege in het

leven roepen welke die macht zou beperken betekent besnoeiing van de voorrechten van de uitvoerende macht, dus van de ministeriële verantwoordelijkheid en derhalve ook van de parlementaire contrôle (39). Het is ten andere niet noodzakelijk, ging men verder, dergelijke verstrekkende bevoegdheid aan de Raad van State te verlenen. Een adviserende bevoegdheid zou volstaan, want in de praktijk zou de Regering steeds de adviezen naleven welke haar zouden worden voorgelegd door een korps dat uit op intellectueel en zedelijk gebied hoogstaande personaliteiten bestaat. En moest zulks zelfs niet gebeuren dan kunnen nog bijzondere waarborgen en voorzorgsmaatregelen uitgevaardigd worden (40). Ten andere, voegde men er aan toe een bevoegdheid tot nietig verklaring toekennen maakt van de Raad van State in de grond geen rechtsprekend college, maar een besturend orgaan (41).

Het is de verdienste geweest van de inrichters der Administratieve Dagen 1933, 1934, 1935 en 1936, van het Studiecentrum voor de Hervorming van de Staat en vooral van dhr *Velge*, de eerste-voorzitter van onze Raad van State, deze bezwaren weerlegd te hebben. De bevoegdheid van de uitvoerende macht wordt niet beperkt, antwoordt men. De Raad van State beperkt er zich bij de wet te interpreteren. De Koning en de Ministers zijn gehouden, zoals de nederigste burger, de wet na te leven en men moet, veeleer dan bevreesd te zijn zich verheugen over het feit dat een Koninklijk Besluit zou nietig verklaard worden wanneer het strijdig is met de wet. Het is klaar dat de werkelijke Regeringsdaden van de Koning niet kunnen vernietigd worden (Grondwet art. 65, 68, 70, 71, 72, 73, 75) (42) en dat alleen de daden van beheer ter sprake komen. Een nietig verklaring van onregelmatige daden van beheer is volstrekt niet strijdig met het zedelijk gezag van de Kroon (43). Er dient ten slotte een onderscheid gemaakt tussen het hervormen van een beslissing en de nietig verklaring ervan. De Raad van State zal nooit dienen te oordelen over de opportuniteit van de maatregel, maar wel over zijn wettelijkheid.

Gelijkluidende bezwaren werden aangevoerd ten overstaan van de vernietiging der besluiten van de provinciale en gemeentelijke overheden, zulks naar aanleiding van artikel 108, 5, der Grondwet. Het is de Koning, zegt men, die de macht bezit te beletten dat deze besturen hun bevoegdheid te buiten gaan of het algemen belang krenken. Men vergeet dat art. 108 ook de tussenkomst van de wetgevende macht voorziet om zulks te voorkomen en de wetgever heeft alleszins, door in de Gemeentewet (art. 86 en 87) en in de Provinciewet (art. 116 en 125) een vernietigingsprocedure in te voeren zijn rechten niet uitgeput. De Grondwetgever ten andere heeft slechts een minimum waarborgen willen voorzien tegen het mogelijk misbruik van de gewestelijke en plaatselijke zelfstandigheid. Het werk van de Grondwetgever wordt aangevuld door een bijkomend college tot nietigverklaring tot stand te brengen. De belangen van de particulieren en van de besturen worden beter beschermd (44). Hier ook ten andere is er verwarring tussen het hervormen van een maatregel en de nietig verklaring. De Gouverneur blijft bevoegd de beslissingen van de gemeentelijke over-

heden te schorsen; vrijwarend beroep in te stellen bij de Koning tegen deze van de Bestendige Deputatie of van de Provincieraad; de Koning blijft van zijn kant bevoegd deze beslissingen te vernietigen. Hij mag oordelen over de opportuniteit ervan. Voor de Raad van State stelt zich alleen de vraag omtrent de wettelijkheid (45).

Maar twee bijzondere vragen dienen nog beantwoord.

De eerste is: aan welke voorwaarden dient de aanvrager te voldoen? Voor alle belanghebbenden, zowel besturen als particulieren, rechtspersonen als natuurlijke personen, staat dit beroep open, op voorwaarde dat men persoonlijk belang heeft. De besprekingen in de Kamers wijzen er op dat men zich zo ruim mogelijk zal tonen wat betreft de vaststelling van de criteria die de hoedanigheid van belanghebbende nader moeten bepalen. Men dient vanzelfsprekend de juridische bevoegdheid te bezitten om zich in rechte te voorzien, maar het is niet vereist met name vermeld te zijn in de bestreden beslissing, tenzij het een beroep geldt dat in zekere zin een voorziening in verbreking is tegen de beslissing van een administratief rechtscollege, en behoudens dan nog de tussenkomsten en het verzet van derden (46). Een gemeentebestuur dat belanghebbende is in een beslissing van de provincieraad, van de Bestendige Deputatie of van de Koning, kan b.v. de nietig verklaring ervan uitlokken.

Maar niet in alle gevallen. Vandaar de tweede vraag: in welke gevallen? Nietig verklaring kan uitsluitend tussenbeide komen wegens overtreding van substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven vormen (wat belangrijk is bij disciplinair optreden tegenover de ambtenaren en beambten), ook wegens overschrijding of afwending van macht.

Er is machtsoverschrijding (*excès de pouvoir*) wanneer door een administratie of door een mandataris in de uitoefening van zijn ambt een daad wordt gesteld voor het volbrengen van de hem gegeven opdracht, doch waarbij hij in strijd komt met de wil van de wetgever. Men maakt een verkeerd gebruik van de gegeven opdracht (47). De uitwendige waarde van een rechtshandeling komt ter sprake. De Koning benoemt bv. tot politiecommissaris een niet voorgedragen persoon. Hij was wel bevoegd een politiecommissaris te benoemen, maar was ertoe gehouden zijn keuze te bepalen tussen de voorgedragen personen. De gemeente kan deze benoeming door de Raad van State doen nietig verklaren.

Machtsafwending (*détournement de pouvoir*) is een andere vorm van machtsmisbruik; zij bestaat wanneer van de bevoegdheid gebruik wordt gemaakt met andere doeleinden dan degene die uitdrukkelijk of stilzwijgend door de wetgever zijn bedoeld. De innerlijke wettelijkheid van de handeling wordt getoetst. Uiterlijk is zij wettelijk. Der inzichten worden opgespoord. Wijken deze af van de regelmatigheid dan is er reden en mogelijkheid tot nietig verklaring. Een gemeenteraad stemt bv. een politiereglement op de kermissen, niet om de openbare orde te bewaren, maar in werkelijkheid om de vrijheid van handel te krenken. De nietig-

verklaring kan worden bekomen. Het hoeft geen betoog dat het bewijs in dit laatste geval moeilijker zijn kan.

De jurisdictionele bevoegdheid inzake nietig verklaring is voorzeker de belangrijkste die aan de Raad van State gegeven is geworden. Eindelijk mag gezegd dat de onderhorige niet meer weerloos staat tegenover wetsovertredingen.

De Raad van State heeft verder nog een derde jurisdictionele bevoegdheid: de afdeling administratie beslecht bij wijze van arrest de moeilijkheden betreffende de respectieve bevoegdheid van de provinciale en gemeentelijke overheden en van deze der openbare instellingen, dus tussen provincie en gemeente, tussen de gemeenten onderling, tussen de gemeente of de provincie en de openbare instellingen. Alle betrokken administratieve overheden, maar niet de particulieren, mogen de moeilijkheden tegenover dewelke zij zich geplaatst zien bij de Raad van State, afdeling administratie, aanhangig maken. Betwistingen onder de verschillende ministeriële departementen zijn evenwel uitgesloten, want daartoe is de Regering alleen bevoegd op grond van het principe der eenheid van de uitvoerende macht.

Nog een laatste bevoegdheid heeft de Raad van State ten slotte. Een van adviserende aard. De afdeling administratie kan door de ministers, maar niet door de andere overheden — provincie of gemeente bv. — worden geraadpleegd over alle zaken en aangelegenheden van bestuurlijke aard die niet betwist worden. Zijn dus uitgesloten de gevallen die hangende zijn bij de Raad van State zelf of bij een lager administratief college. In de grond brengt deze opdracht de overbodigheid met zich van talrijke bij de Ministeriële departementen opgerichte consultatieve raden. De opheffing ervan kon niet uitdrukkelijk door de wet houdende oprichting van de Raad van State worden voorzien, vermits de oprichting was uitgegaan van de Koning en dus moet ook de afschaffing door de uitvoerende macht beslist worden, de Regering is reeds de goede weg ingeslagen: het Raadgevend Comité voor Geschillen van Bestuur en van Algemeen Bestuur is reeds afgeschaft. (48)

* * *

Ziedaar in het kort samengevat de bevoegdheden van de Raad van State. U zult toegeven dat onze nieuwe instelling voor een overweldigende en uiteenlopende taak staat, derwijze zelfs dat men in zekere mate beducht wordt voor het resultaat. De twee afdelingen van de Raad van State staan voor kiese opdrachten. Zij zullen stelling moeten nemen in belangrijke kwesties. Ofschoon de wet van 23 December 1946 een compromis is tussen de voorstellen der verdedigers van een adviserende bevoegdheid en deze van de militanten ener uitgebreide jurisdictionele bevoegdheid, tussen het stelsel van Nederland en dat van Frankrijk, zal de Raad van State — op voorwaarde dat de leden met ernst te werk gaan en de besturen zijn uitspraken met ontzag behandelen — uitstekende diensten bewijzen.

De openbare opinie ziet in de Raad van State een geruststelling en een waarborg voor onafhankelijk onderzoek van wat voorheen vatbaar was voor

willekeur. Men kan betreuren dat de bevoegdheden in enkele domeinen niet verder zijn gegaan; maar ongetwijfeld zullen die bevoegdheden geleidelijk toenemen. De getroffen regeling is maar een eerste snede.

Men kan eveneens betreuren dat er zekere anomalieën blijven bestaan in sommige takken, waarin later voorzeker zal moeten voorzien worden. Rome is echter niet op één dag gebouwd. De volmaaktheid is niet van deze wereld. Ons land is echter nooit te vinden geweest voor extremismen van welke aard ook. Het voelt integendeel waardering voor evolutieve ontwikkelingen op ieder gebied. Zo is het ongetwijfeld ook met onze nieuwe instelling. Men heeft beweerd dat zij een product is van het Belgisch middeleeuws (49). Afgewacht moet worden of de niet al te plotse overgang niet de meest gunstige oplossing is voor deze ingrijpende hervorming.

Het staat vast dat de oordeelkundige verwezenlijking van deze structuurhervorming een diepgaande inwerking op de activiteiten onzer openbare besturen met zich zal brengen. Zelfs indirect zal de werking van de administraties verbeteren, want zij zullen ongetwijfeld — nu zij zich aan controle onderworpen weten — hun beslissingen grondiger instuderen.

De wetgever heeft een tijdperk van rechtsonzekerheid en willekeur afgesloten. Ons aller verlangen moet zijn de nationale instellingen te zien ontwikkelen op steeds hechtere juridische grondslagen. Onze verwachtingen zijn hoog gespannen. De Raad van State moet de regelmatigheid, de waarde en de veiligheid van onze administratieve structuur bevorderen. Wij zijn ervan overtuigd dat de hervorming, die zoals iedere rechtsuiting het werk is van de tijd, van de ervaring, van de wijsheid der mensen en van het inzicht in hun noden, de band tussen land en volk zal verstevigen.

(1) Pandectes Belges, Deel VI, Voorwoord.

(2) R.B. 21.8.1948, Staatsblad 22 dito.

(3) Grondwet van 22 Frimaire jaar VIII, art. 52.

(4) Grondwet van 24.8.1815, art. 72.

(5) GIRON, *Le Contentieux Administratif*, 1857, nr. 261.

(6) WODON, *Le contrôle juridictionnel de l'Administration et la responsabilité des services publics*, 1920.

(7) SPEYER, *Corporatisme ou Parlementarisme réformé*, 1935, p. 37-59.

(8) W. 22.5.1837. Met aanvullende bevoegdheden belast door het K.B. van 21.1.1895 en de wet van 31.3.1898. Al deze bevoegdheden worden thans door de Raad van State overgenomen (W. 23.12.1946, art. 7, par. 2).

(9) K.B. 3.12.1911 en 13.5.1922. Thans afgeschaft bij R.B. 23.8.1948 (Stbl. 23-24 dito, blz. 6864).

(10) M. L. GERARD, F. CATTOIR en Z. HENIN, *Etude sur la Réforme des Services Administratifs de l'Etat*, 1935, p. 244-248. Aan te stippen vallen nog: de Raad voor Economische Geschillen (K.B. 13.1.1935), de Hoge Raad van Arbeid en Soc. Voorzorg (K.B. 8.11.1935), de Hoge Raad van Financiën (K.B. 31.1.1936), de Cultuurraden in het Ministerie van Openb. Onderwijs (K.B. 7.2.1938).

(11) Pas. 1920. I. 193.

(12) Pas. 1921. I. 65.

(13) Pas. 1921. I. 311.

(14) VAUTHIER, Précis de Droit Administratif, 1928, p. 516.

CORNIL, Portée de l'arrêt du 5.11.1920, in « La Belgique Judiciaire », 1939, nr. 15-16, p. 449.

CAMBIER, in « Journal des Tribunaux », 1947-48, p. 333.

(15) MAST, De Geschillen van Bestuur naar Belgisch Recht, 1946, blz. 205.

(16) Cass. 12.1.1893, Pas. 1893, I, 79.

(17) Geval aangehaald door Graaf CARTON DE WIART in K.v.V. op 19.10.1937 (Verz. Stukken Raad van State, p. 350).

(18) Cass. 3.4.1899, Pas. 1899, I, 173.

(19) Cass. 13.2.1902, Pas. 1902, I, 143.

(20) VAN REMOORTEL, rapporteur Senaat (Verz. Stukken R.v.S., p. 228).

DE GROOTE, Zal de inrichting van de Staatsraad in België afbreuk doen aan de theorie vervat in het arrest van 5.11.1920? Rechtsk. Tijdschr. 1946, p. 266.

(21) De wet van 21.8.1948 (Stbl. 13-14 Sept. 1948) schaft deze bevoegdheden van de schepencolleges af.

(22) VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S., p. 228).

(23) De wet van 23 December 1946 houdende oprichting van de Raad van State geeft zelf verschillende bewijzen van typische onvolmaaktheden van wetgevende arbeid :

— Art. 2, al. 2 Nederlandse tekst, voorziet dat de ontwerpen van decreten (koloniaal gouvernement) verplichtend door de Ministers aan de afd. wetgeving worden voorgelegd. De Franse tekst vermeldt de ontwerpen van decreten in al. 3 wat hen doet begrijpen in de reeks der akten waarvoor het advies facultatief is. De Franse tekst is de juiste.

— Art. 7, al. 1. De Nederlandse tekst gebruikt de uitdrukking gemotiveerd advies dan wanneer in alle andere artikelen « beredeneerd advies » wordt gezegd. De Raad spreekt zich uit, zegt dit alinea verder, rekening houdend met de omstandigheden van openbaar en privaat belang. De Franse (juiste) tekst vermeldt : toutes les circonstances d'intérêt public.

— Art. 10, 3° verwijst naar art. 19, al. 4 en 5 der wet van 27.11.1891. De wetgever heeft zich verkeerdelijk gehouden aan de oude tekst van deze wet. Tengevolge van achtereenvolgende wijzigingen werden de al. 4 en 5 van de oorspronkelijke tekst al. 9 en 11 van de thans vigerende wet (Mem. Toel. bij Regentsbesluit van 23.8.1948, Stbl. 23-24 dito, p. 6852).

— Art. 36 voorziet dat de substituten en de leden van het bureau voor samenordering de Belgische nationaliteit moeten bezitten. Diezelfde regel geldt vanzelfsprekend ook voor de overige magistraten van de Raad van State voor dewelke nochtans de bepaling werd geschrapt op grond van de overweging dat art. 6 Grondwet iedere betwisting uitsluit.

— Art. 63, aan de Regering opleggende verslag uit te brengen aan het Parlement over de werkzaamheden ervan en zulks tijdens de gewone zitting 1946-47, is door het uitblijven van de stemming der wet zelf achterhaald geworden, deze slechts afgekondigd geweest zijnde op 9 Januari 1947.

(24) BRUNET (Verz. Stukken R.v.S., p. 418).

(25) Toelichting bij de door de Senaat geamendeerde tekst gevoegd bij het verslag van Senator VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S., p. 287).

(26) Hetzij omdat zij zelf zulks geraden vinden, hetzij omdat de Kamer of Senaat het wenst (Verz. Stukken R.v.S., p. 413).

(27) DE SCHRIJVER (Verz. Stukken R.v.S., p. 413).

(28) Aangehaald door Graaf CARTON DE WIART, Kamerzitting 6.4.1939 (Verz. Stukken R.v.S., p. 406).

(29) VAUTHIER, Précis du Droit Administratif de la Belgique, 2e uitg. 1937, p. 504.

MAST, Geschillen van Bestuur naar Belgisch Recht, 1946, p. 205.

WIGNY, Principes Généraux du Droit Administratif Belge, 1947, p. 188.

MERTENS Josse, Het juridisch begrip van Rechtmatig belang in zake Geschillen van Bestuur, Rechtskundig Weekblad, 1947, p. 738.

Revue de l'Administration, 1947, p. 245.

(30) Over het karakter buitengewone schade, zie VAN REMOORTEL, Parl. Doc. Senaat, Buit. Zitt. 1946, p. 5.

(31) MAST, op. cit.

(32) In Frankrijk is de R.v.S. bevoegd het bedrag der vergoeding vast te stellen. Het probleem stelt zich niet in Groot-Brittannië, want daar is de beoordeling van alle betwistingen in sprake aan de rechtbanken voorbehouden. En indien in het ene als in het andere land de wet evenmin de grondslagen en de perken van de schadeloosstelling bepaalt, de rechtspraak vervangt deze uitstekend (DEVEZE, Verz. Stukken R.v.S., p. 538).

(33) DEVEZE (Verz. Stukken R.v.S., p. 538).

(34) VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S., p. 227).

(35) VELGE, L'Institution d'un Conseil d'Etat en Belgique, 1930, p. 271.

VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S., p. 232).

(36) WODON, Du recours pour excès de pouvoir devant la Constitution Belge, Mededeling aan de Koninklijke Academie in hare zitting van 5.12.1938. Wodon had vroeger nochtans een andersluidende mening verdedigd, maar gaf in voormelde mededeling zijn vergissing toe.

(37) Cass. 19.7.1921, Pas. 1921, I, 455.

(38) VELGE, L'Institution d'un Conseil d'Etat en Belgique, 1930, p. 278 in verband met het voorstel om aan het Hof van Cassatie een bevoegdheid tot nietig verklaring te verlenen.

(39) Verslag van de Commissie ROLIN, gehecht aan het wetsontwerp tot instelling van een Raad van State (Verz. Stukken R.v.S., p. 55). Noteren we dat dit verslag niet bij eenparigheid werd aangenomen.

(40) Een stelsel op die basis werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers opgebouwd (Verz. Stukken R.v.S., p. 343).

(41) Verslag ROLIN, p. 72.

(42) Wat Regeringsdaden zijn zal door de Raad van State eventueel zelf dienen uitgemaakt. Uitvoeringsbesluiten van regeringsdaden kunnen van administratieve aard zijn; verhalen tegen dergelijke beslissingen zijn ontvankelijk.

(43) WODON in zijn mededeling aan de Kon. Academie (Verz. Stukken R.v.S., p. 237).

(44) VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S. p. 235).

(45) Over het gelijklopend beroep en de ontvankelijkheid ervan tot nietig verklaring zie MAST, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen, 1947, Julinummer.

(46) VAN REMOORTEL (Verz. Stukken R.v.S., p. 241).

(47) Revue de l'Administration 1921, p. 425.

(48) R.B. 23.8.1948, Stbl. 23-24 dito, blz. 6816.

(49) Graaf CARTON DE WIART (Verz. Stukken R.v.S., p. 352).

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. 5 Juli 1948.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-verslaggever : M. Simon.

Eerste advocaat-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Vonnis in strafzaken. — Niet-authenticiteit van een « beslissing » op grond van niet-ondertekening door de voorzitter van het Hof van Beroep.

Wanneer een arrest noch door de voorzitter, noch door een der overige leden van het Hof ondertekend werd en er niet geconstateerd werd, dat zij in de onmogelijkheid verkeerden het te ondertekenen, mist de beslissing, bij gebreke van handtekening van de voorzitter, authentiek karakter.

Verleye Odiel.

Gelet op het bestreden arrest door het Hof van Beroep te Gent gewezen op 22 November 1947;

Over het eerste middel : schending van artikel 234 van het Wetboek van Strafvordering en artikel 164 van de wet van 18 Juni 1869 over de rechterlijke inrichting, doordat het arrest niet werd ondertekend door al de rechters die het hebben gewezen, noch de naam van de leden van het Hof vermeldt :

Overwegende dat, blijkens de uitgifte van het bestreden arrest, dit arrest noch door de Voorzitter noch door geen enkel der rechters van het Hof werd ondertekend, en dit zonder vaststelling van de onmogelijkheid waarin zij zich zouden bevonden hebben het arrest te ondertekenen;

Waaruit volgt dat, bij gebrek aan handtekening van de Voorzitter, geen authentiek karakter aan de beslissing verleend wordt;

Dat het middel dus gegrond is in zijn eerste onderdeel;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest in zover het aanlegger Verleye Odiel heeft veroordeeld;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Gent en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak also beperkt naar het Hof van Beroep te Brussel;

Kosten ten laste van de Staat.

NOOT. — Bovenstaand arrest komt ons niet duidelijk voor. In het middel werden als geschonden aangehaald art. 234 Sv. en art. 164 van de wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting en wel, omdat : 1. het bestreden arrest niet was ondertekend door alle rechters; 2. omdat in het arrest de namen van deze rechters niet waren vermeld.

Het is merkwaardig, dat het hierboven gepubliceerd arrest over het niet-vermeld-zijn van de namen der rechters, niets zegt. Luidens de uitdrukkelijke bepaling van art. 234 S.v. heeft zulke niet-vermelding nietigheid ten gevolge.

Wat de niet-ondertekening betreft, constateert het Hof van Verbreking, dat, blijkens de uitgifte van het

bestreden arrest, dit laatste noch door de voorzitter, noch door een der leden van het Hof van Beroep werd ondertekend, terwijl ook niet werd geconstateerd dat deze zich in de onmogelijkheid bevonden te tekenen. De te beantwoorden vraag nu was deze, welke de gevolgen zijn van deze niet-inachtneming van het bij art. 164 (wet van 16 Juni 1869) bepaalde. Het standpunt van de rechtspraak is, dat bedoeld verzuim geen nietigheid ten gevolge heeft, tenzij het bestaan zelf van de uitspraak daardoor in twijfel wordt gesteld. (Zie de jurisprudentie aangehaald bij J. Simon, Précis de procédure pénale (Extrait Rép. prat.), nr 674). De vraag omtrent de al dan niet nietigheid van het bestreden arrest wegens niet-naleving van lid 2 en lid 4 van meergenoemd art. 164, wordt door het Hof van Verbreking niet gesteld. Er wordt alleen uitgemaakt, dat « bij gebrek aan handtekening van de voorzitter geen authentiek karakter aan de beslissing verleend wordt ». De niet-ondertekening door de overige leden van het rechtsprekend college wordt buiten beschouwing gelaten, terwijl uit de tekst van art. 164 nergens blijkt, dat enig verschil gemaakt wordt tussen niet-ondertekening door de voorzitter en niet-ondertekening door andere rechters.

Heeft het Hof van Cassatie wellicht gedacht aan het in het vierde lid van art. 164 bedoelde proces-verbaal van de griffier, dat door de voorzitter moet worden bevestigd? In dit geval is de sprong in de redenering wel erg groot, daar in het cassatie-arrest nergens over dit proces-verbaal gesproken wordt. Verder beslist het Hof van Verbreking niet dat wegens het ontbreken van de handtekening van de voorzitter het bestreden arrest nietig is, doch dat aan de « beslissing » geen « authentiek karakter verleend wordt ». Wat de cassatierechter hiermede bedoelt is ons niet duidelijk. Men kan immers alleen spreken van de authenticiteit van een *schriftelijke akte*, daaronder begrepen de minuut van een rechterlijke uitspraak en de expeditie daarvan, niet van de authenticiteit van een « beslissing ». Mist de minuut of de expeditie authenticiteit — bv. wegens het ontbreken van de bij de wet vereiste handtekeningen van rechters en griffier — dan levert zij geen bewijs op van het bestaan van de rechterlijke uitspraak. Wellicht heeft het Hof van Verbreking het laatste bedoeld. Wat hier ook van zij, een duidelijker formulering van cassatiearresten ware zeer wenselijk.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 5 December 1946.

Eerste voorzitter : M. Soenens.

Raadsheer-verslaggever : M. Louveaux.

Advocaat-generaal : M. Colard.

Handelskoop zonder leveringstermijn. — Toelaatbaarheid van bewijs door feitelijke vermoedens, dat de koper van de uitvoering der overeenkomst heeft afgezien.

Wanneer in een handelskoop geen termijn voor de levering is bepaald, kan de rechter over de feiten op grond van feitelijke vermoedens bewezen achten, dat de koper van de uitvoering der overeenkomst heeft afgezien. In handelszaken kan

immers door alle bewijsmiddelen, daaronder begrepen feitelijke vermoedens, bewezen worden.

Fumi t/ N.V. «Aux caves toscanes».

Gelet op het bestreden arrest door het Hof van Beroep te Brussel op 29 December 1943 gewezen;

Over het middel, schending van artikelen 1315, 1350, 1352, 1610, 1657, 1658 van het Burgerlijk Wetboek, en van artikel 97 der Grondwet;

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben, enerzijds, dat verweerster in cassatie aan aanlegger op 26 Maart 1941, een wagon Franse rode wijn had verkocht, dat de levering bedongen werd vóór de 15e April 1941, en dat slechts een deel van de verkochte hoeveelheid wijn geleverd werd, en, anderzijds, dat de aanlegger de verweerster aangemaand had om het saldo van de wijnbestelling te leveren, maar dat hij zijn vordering slechts twee maand na deze aanmaning heeft ingesteld, hetzij op 30 Mei 1942, beslist heeft dat uit de samenvoeging van artikelen 1657 en 1610 van het Burgerlijk Wetboek bleek dat de alzo vastgestelde feiten moesten doen vermoeden dat de aanlegger in cassatie van de uitvoering van het litigieus contract had afgezien, voor recht heeft gezegd dat dit contract door de partijen stilzwijgend verbroken werd en aldus het bestaan heeft bevestigd van een wettelijke oorzaak van verbreking van het contract van verkoop voortvloeiend uit het enkel feit dat de koper, de normale termijn, binnen welke de verkochte zaak door de verkoper moest geleverd worden, heeft laten verlopen zonder de levering er van te eisen;

en doordat het bestreden arrest, na bevestigd te hebben dat de vermoedens, op dewelke het steunde, uit artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek voortvloeiden, daaraan heeft toegevoegd dat deze vermoedens in casu ontvankelijk waren, gezien de zaak van commerciële aard was;

dan wanneer de verweerster, volgens artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek, van de verbintenis de verkochte waren te leveren slechts bevrijd kon verklaard worden indien zij het bewijs van deze bevrijding leverde, wat ze in gebreke is gebleven te doen;

dat wanneer artikel 1610 van het Burgerlijk Wetboek, de koper en niet de verkoper toelaat het gebrek aan levering in te roepen om de verbreking van een overeenkomst te vorderen, en integendeel aan de koper het recht toekent de uitvoering ervan te eisen;

dan wanneer de verkoper, naar luid van artikel 1657 van het Burgerlijk Wetboek, de ontbinding van de verkoop slechts kan vorderen met het gebrek aan afhaling vanwege de koper in te roepen, en niet met zich op zijn eigen gebrek aan levering te beroepen;

dan wanneer artikel 1658 van het Burgerlijk Wetboek, met te beslissen dat: «afgezien van de oorzaken van nietigheid of van ontbinding die in deze titel reeds uiteengezet werden, en die welke aan alle overeenkomsten gemeen zijn, het contract van verkoop kon ontbonden worden door de uitoefening van het recht van wederinkoop, en wegens de geringheid van de prijs», medebrengt dat er geen andere

oorzaken van ontbinding kunnen bestaan dan deze die beperkend door het wetboek zijn opgesomd;

dan wanneer de vermoedens, die uit geen enkel wettelijke tekst voortvloeien, niet als wettelijke vermoedens, in de zin van artikelen 1350 en 1352 van het Burgerlijk Wetboek kunnen voorgesteld worden;

en, althans, dan wanneer het feit zekere vermoedens terzelfdertijd voor te stellen als gegrond op artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek, en als ontvankelijk wegens het commerciële karakter van de zaak, er op neerkomt deze vermoedens terzelfdertijd voor te stellen als wettelijke en feitelijke vermoedens, wat een tegenstrijdigheid in de motieven en een schending van artikel 97 der Grondwet uitmaakt;

en dan wanneer dergelijke tegenstrijdigheid de vraag onzeker laat of de rechters over de grond, met te bevestigen dat de lange stilzwijgendheid van aanlegger moet doen vermoeden dat hij van de uitvoering van de overeenkomst heeft afgezien, aldus een wetsbepaling hebben willen toepassen en uitleggen, of een feitelijke vaststelling hebben willen doen, wat een dubbelzinnigheid in de motieven uitmaakt, die het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn toezicht uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing, alsook een schending van artikel 97 der Grondwet;

Overwegende dat het bestreden arrest, in zijn eerste deel, als principe stelt dat, wanneer voor de uitvoering van een verkoop geen termijn voorzien is geweest, de koper, op straf van stilzwijgend in de ontbinding van het contract toe te stemmen, niet lang mag wachten de uitvoering of de ontbinding ervan te eisen; dat het dit principe steunt op de samenvoeging van artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat het bestreden arrest daardoor niet noodzakelijk aan de vermoedens, die het zal afleiden uit de feiten van de zaak en uit zijn interpretatie van gezegde artikelen, het karakter van wettelijke vermoedens wil geven; dat het in zijn tweede deel, inderdaad, omstandigheden van de zaak inroept, feitelijke vermoedens uitmakend, die vanwege de koper afstand insluiten;

dat de draagwijdte van het arrest op dit punt alleen is te bewijzen dat artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek toelaten, door dergelijke vermoedens, de afstand vanwege de koper af te leiden; dat dit bewezen wordt door het feit dat, na hierop te hebben gewezen dat de dagvaarding, ten einde levering aan de verkoper slechts op 30 Mei 1942 betekend werd, dan wanneer de verkoop op 2 April 1941 was gesloten geweest, zonder dat er intussen aanmaning of inmorastelling plaats greep, de rechter vaststelt dat de koper alle normale termijn van uitvoering heeft laten verstrijken, en dat zijn volledig stil blijven vooral in de economische voorwaarden waarin de koop gesloten werd en moest uitgevoerd worden, zijn afstand insluit;

Dat het karakter van feitelijke vermoedens, door de rechter over de grond aan zijn afleidingen gegeven, nog uit de eindbeschouwing van het bestreden arrest blijkt, te weten dat, indien een afstand niet vermoed wordt, hij in commerciële zaken

door alle rechtsmiddelen kan bewezen worden, zelfs door vermoedens;

Waaruit volgt dat het bestreden arrest zijn beslissing niet op een verkeerde interpretatie van artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek heeft gesteund vermits het, door zich te beroepen op feitelijke vermoedens of de afstand van de koper vast te stellen, niet het bestaan van een vermoeden juris et de jure heeft kunnen bevestigen, in de zin van artikelen 1350 en 1352 van het Burgerlijk Wetboek, voortvloeiend uit de vereniging van artikelen 1610 en 1657 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat het bestreden arrest de weerster niet van het bewijs van haar bevrijding heeft vrijgesteld, maar dat het geoordeeld heeft dat deze bewezen is door feitelijke omstandigheden die de afstand door de koper van de uitvoering van de koop insluiten;

Overwegende dat uit wat voorafgaat blijkt dat het bestreden arrest, om deze afstand aan te nemen, heeft gesteund op het bewijs, door feitelijke vermoedens, in commerciële zaken toegelaten; dat het op voldoende wijze de juridische grond van zijn beslissing heeft aangeduid en dat deze noch tegenstrijdigheid, noch dubbelzinnigheid in haar motieven bevat;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de aanlegger tot de kosten en tot de vergoeding van 150 frank.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 30 Juli 1948.

Voorzitter : M. Verbeke.

Raadsheren : M.M. Belpaire en van Malleghem.

Subst. Procureur-generaal : M. Matthys.

Pleiter : Mr. Van Raemdonck.

Lijfswang wegens verzwijging in de kosten. — Kan niet tegen abnormalen worden uitgesproken.

Tegen de verdachte wiens internering wordt bevolen, mag wegens de verwijzing in de kosten, geen lijfswang worden uitgesproken. Een dergelijke uitspraak zou in strijd zijn met de geest van de wet van 9 April 1930.

V. t / O. M.

Overwegende dat het onderzoek voor het Hof heeft bewezen dat wat betreft de feiten omschreven onder litt. A en aanranding der eerbaarheid gekwalificeerd, er geen voldoende bezwaren voorhanden zijn;

Overwegende voor het overige de beweegredenen van de bestreden beschikking, die met recht aangehouden heeft dat V. zich schuldig heeft gemaakt aan de feiten omschreven onder litt. B en vrijwillige slagen gekwalificeerd, wanbedrijf voorzien bij art. 398 S.W.B., en met correctionele straffen beteugeld;

Overwegende nochtans dat, gezien de beslissing van het Hof omtrent de feiten onder litt. A omschreven, de internering gedurende een termijn van tien jaar door de eerste rechter, uitgesproken,

zich niet meer rechtvaardigt en tot een internering gedurende een termijn van vijf jaar dient herleid, dit ingevolge artikel 19 der wet van 9 April 1930;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935, de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen, 229 van het Wetboek van Strafvordering ;

Doet te niet de bestreden beschikking in zoverre ze V. schuldig heeft verklaard aan de feiten der telastlegging omschreven onder litt. A;

Verklaart dat wegens deze telastlegging er geen aanleiding is tot vervolging;

Bevestigt voor het overige de bestreden beschikking met deze wijziging, dat de uitgesproken internering tot een internering gedurende een termijn van vijf jaar herleid wordt;

Doet te niet de verwijzing tot de kosten, en opnieuw wijzende;

Verwijst V. in de kosten van het onderzoek, het psychiatrische deskundig onderzoek ter zake van de telastlegging B en de kosten van de aanleg, begroot op deze van eerste aanleg op de som van 1.031 frank, deze van beroep op de som van 231 frank;

Verklaart dat de andere kosten ter zake van de telastlegging A ten laste van de Staat zullen blijven;

En overwegende dat het strijdig zou wezen met de geest van de wet van 9 April 1930, dat een onverantwoordelijke zou worden opgesloten in de gevangenis, zelfs tot invordering van de kosten;

Zegt dat er geen aanleiding is de lijfswang te bevelen.

NOOT. — Krachtens de van openbare orde zijnde artikelen 47 van het Strafwetboek, 2, 4 en 7 der wet d.d. 27 Juli 1871, moet, in strafzaken, de lijfswang verplichtend en van ambtswege uitgesproken worden ten laste van de tot de onkosten jegens de Staat veroordeelde verdachte, wanneer het bedrag dezer onkosten de 300 Fr. te boven gaat. Alleen wanneer de verdachte de leeftijd van zeventig jaar bereikt heeft, een vrouw is, of minderjarig was op het ogenblik der feiten mag geen lijfswang worden uitgesproken. Dient er evenens een uitzondering gemaakt te worden voor de verdachte, die, bij toepassing van de wet d.d. 9 April 1930, geïnterneerd wordt, en, in dit geval, krachtens artikel 11 dezer wet in de onkosten moet verwezen worden, welke ook de rechtsmacht weze die de internering uitspreekt?

Voormelde wet heeft dienaangaande niets bepaald, nochtans beschikt artikel 29 dezer wet dat « de bepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele » en in criminele zaken van toepassing zijn op de in » deze wet bedoelde rechtsvorderingen, behoudens de » daarbij voorziene afwijkingen. »

De commentatoren der wet d.d. 9 April 1930, alhoewel sommige de vraag hebben gesteld (Zie: Collignon en van der Made, La loi belge de Défense Sociale à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude, 1943, p. 254-255), hadden tot nog toe geen duidelijk antwoord verstrekt. Het hierboven weergegeven arrest, dat, ter onzer kennis, wel het eerste is dat de vraag beslist oplost, steunt op de geest van de wet van 9 April 1930 om de toepassing van de lijfswang uit te sluiten ten aanzien van een abnormaal.

Er dient trouwens opgemerkt dat het principe, dat

de wet van 1871 tot grondslag dient, wel degelijk neerkomt op de uitsluiting van de lijfswang, zelfs wegens de onkosten jegens de Staat in strafzaken, daar waar het een onbekwame geldt.

Het Hof schijnt wel dit principe insgelijks te hebben toegepast. J. M.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 5 Mei 1948.

Voorzitter: M. Verbeke.

Raadsheren: M.M. Maraite en Van Malleghem.

Advocaat-generaal: M. Vanhoudt.

Eerherstel. — De instemming van de openbare mening is een bij de wet niet gestelde vereiste.

Het eerherstel van een veroordeelde, kan, bij het aanwezig zijn van alle door de wet gestelde vereisten, niet afhankelijk gemaakt worden van de instemming ener z.g. openbare mening. Het eisen van een dergelijke instemming is immers een door de wet niet gesteld vereiste.

S.

De Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent;

Gezien het verzoekschrift tot eerherstel ingediend door S...;

Aangezien het aan het Hof behoort te onderzoeken en te waarderen in welke mate verzoeker de wettelijke voorwaarde van het vereist « goed gedrag » vervult; dat zulks niet enkel de afwezigheid van elk misdrijf en van elk wangedrag vereist gedurende de proeftermijn — zoals in zake blijkt voort te vloeien uit de voorgelegde getuigsschriften —, doch dat daarenboven gevergd wordt een op alle punten onberispelijk gedrag, een onbetwistbare en klaarblijkende verbetering, gepaard met een berouw om het gepleegde misdrijf en de vaste wil zich in ere te herstellen; (cf. Hof van Beroep Brussel, Kamer inbesch., 31 Juli 1909, Pas. 1910, II, 13; Hof van Beroep Luik, 24 Januari 1928, Revue de droit pénal 1928, blz. 240);

Aangezien deze voorwaarden in zake niet verenigd zijn;

Aangezien daarenboven, gelet op de afschuwelijke, koelbloedig uitgevoerde en opspraakverwekkende moord door verzoeker destijds gepleegd, het onaannemelijk is dat hij zich in feite en ten opzichte van de openbare mening in ere heeft hersteld, daar te huidige dage de nodige verbetering nog niet als verworven mag beschouwd worden;

Aangezien dat een gerechtelijke beslissing voorbarig toegestaan, welke de openbare mening met reden niet zou bijtreden, het gerechtelijk eerherstel zou in opspraak brengen ten nadele van diegenen die er werkelijk waardig van zijn; (cf. arrest Hof van Beroep Gent, K.I.S. 13 Maart 1929, Belg. jud. 1929, col 357 en noot; Hof van Beroep Brussel, 28 Juli 1899, Pas. 1900, II, 83);

Aangezien daaruit voortvloeit dat de zedelijke verbetering van verzoeker niet ten genoeye van recht is bewezen;

Gelet op het ongunstig advies van de heer Procureur des Konings te Brugge;

Gelet op de wet van 15 Juni 1935;

Vordert dat het aan het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling behage, de aanvraag tot eerherstel te verwerpen;

Gedaan op het Parket-generaal te Gent, de 19 Maart 1948;

Vr. de Procureur-generaal, De Advocaat-generaal, w.g. J. Van Houdt;

(.....);

Gezien de aanvraag tot eerherstel gedaan door S...;

Gezien de veroordeling ten laste van de verzoeker door hierna aangehaald arrest uitgesproken: Assisenhof Antwerpen 19-7-29, doodslag, 20 jaar dwangarbeid;

Gehoord de heer Vanhoudt, advocaat-generaal in zijn advies;

Gehoord de aanzoeker in zijn uitleggingen;

Overwegende dat de aanvrager al de voorwaarden verenigt ten einde de gunst van het eerherstel te bekomen;

Dat het uit de medegedeelde stukken niet voortvloeit dat gedurende de proeftermijn van vijf jaren aanvrager niet van onberispelijk gedrag is geweest; dat zonder een voorwaarde door de wet niet voorzien aan aanvrager op te leggen, men niet moet aannemen dat een veroordeelde enkel de gunst van het eerherstel mag bekomen indien de vermeende openbare mening de toekenning van het eerherstel zou bijtreden;

Aangezien er voldaan geweest is aan al de voorschriften en voorwaarden der wet van 25 April 1896, en gelet op artikel 13 der wet van 15 Juni 1935;

Het Hof, spreekt het eerherstel uit van S... nopens de veroordeling hierboven aangehaald.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 3 Maart 1948.

Voorzitter: M. Pouppez de Kettenis.

Advocaat-Generaal: M. de Vooght.

Pleiters: Mrs. Van der Poorten en Ferrier.

Spel en weddenschap. — Pronostiekwedstrijden over de uitslagen van voetbalmatchen. — Niet toepasbaarheid van art. 1966 B.W.

Het voetbal spel op zichzelf is van die aard, dat het als een spel in de zin van art. 1966 B.W., waarmee behendigheid en geoefendheid van het lichaam gemoeid zijn, kan beschouwd worden. De zgn. pronostiekwedstrijden over de afloop van voetbalmatches beantwoorden evenwel niet aan dit door de wetgever gestelde doel.

De mogelijkheid in casu tegen een inzet van 5 fr. 30.000 fr. te winnen is het overwegend element waarom aan de pronostiekwedstrijd wordt deelgenomen en waardoor daaraan het karakter van spel en weddenschap wordt gegeven.

De winnaar heeft derhalve geen rechtsovereenkomst tot uitbetaling van de prijs.

Echelpoels t/ N.V. Reisbureau Jules Verne

Gezien het vonis, waartegen beroep, in behoorlijk afschrift vóór het Hof gelegd;

Overwegende, dat de ontvankelijkheid van het beroep niet betwist wordt;

Overwegende, dat de oorspronkelijke eis, gegrond op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, voor doel had de veroordeling van geïntimeerde te bekomen, tot een som van 30.000 frank, bedrag van een prijs, die hij had moeten bekomen, in een voetbalpronostiekwedstrijd, indien geïntimeerde het winnend bulletijn welk zij tegen ontvangstbewijs van appellant ontvangen had niet had verloren;

Overwegende dat geïntimeerde tegen die vraag de exceptie getrokken uit artikel 1966 van het Burgerlijk Wetboek opwerpt en aan appellant alle recht of rechterlijke vordering ontkent;

Overwegende appellant beweert dat in tegenwoordig geval de voetbalpronostieken van de uitzondering in artikel 1966 bepaald genieten en dat zijn vraag dan ook ontvankelijk is;

Overwegende dat, indien het voetbalspel, in zichzelf, aangezien moet worden als spel dat voor doel heeft de sport en de fysieke oefeningen van aard de behoudigheid en de fysieke gezondheid te bevorderen, de pronostiekwedstrijden, zoals zij ingesteld zijn, dit doel niet bevorderen;

Overwegende, inderdaad, dat de pronostiekwedstrijd « Prior » voor de deelnemer hierin bestaat dat hij op voorhand moet aanduiden de meeste winnende matches op eenzelfde gestelde dag uit een reeks van twaalf matches uitgelot tussen de Belgische voetbalclubs van zekere categorieën;

Overwegende dat een deelnemer, hoe bekwaam kenner hij ter zake weze, toch niet ernstig kan beweren de speelwaarde van al de spelers deelnemende in de twaalf matches, hetzij tweehonderd vier en dertig spelers, te kennen, zo min als hij op voorhand, en wel twee, drie dagen, kan weten om zijn pronostiek op te stellen, welke de op het terrein komende spelers zullen zijn, noch welke de atmosferische toestand zal zijn, de staat van de speelgrond en de incidenten die zich gedurende het spel zullen voordoen;

Dat men hieruit moet besluiten dat het opstellen van pronostieken een spel of wedding, van de kans afhangerende, uitmaakt;

Overwegende, dat appellant er overigens zelf het bewijs van levert; dat, inderdaad, hij terzelfdertijd als het kwestieus deelnemingsbulletijn, waarvan de inzet vijf frank beliep, hij er een ander aan geïntimeerde overhandigde (bulletijn nr 692386) voor dezelfde dag en prijskamp, dus ook voor dezelfde spelende clubs;

Dat in dit laatste bulletijn de pronostieken opgesteld gans verschillend zijn van de andere (nr 692387); dat dus, indien, zoals appellant het beweert, het zoekgeraakte bulletijn opgesteld is geweest, in acht genomen zijn bevoegdheid en kennis in voetbalspel, men zich afvraagt hoe het ander bulletijn, waarvan de inzet 15 frank beliep, opgesteld is geweest en hoe hij zou uitleggen dat zijn bevoegdheid hem toegelaten heeft zulke tegenstrijdige pronostieken op te stellen;

Overwegende, dat de eerste rechter aangenomen heeft, dat het bedrag overdreven was;

Overwegende dat ten onrechte appellant beweert dat enkel de inzet moet in acht genomen worden; dat men in acht moet nemen, zowel de inzet als het bedrag van de bekomen winst;

Overwegende, dat ter zake, een winst van 30.000 frank voor een inzet van 5 frank, zeker een overdreven winst, het voornaamste en overwegend element is dat de deelnemers aanzet aan de pronostiekwedstrijden deel te nemen en aan die pronostiekwedstrijden hun karakter van spel en wedding geeft;

Om deze redenen :

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935, gehoord in openbare terechtzitting de heer De Vooght, advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies; alle verdere besluiten van de hand wijzende als ongegrond, ontvangt het beroep, zegt appellant zonder grieven; bevestigt het bestreden vonnis; verwijst appellant in de kosten.

NOOT. — Vgl. De Page, V, nrs 285 e.v., vnl. 303 en 307.

Het bovenstaand arrest is interessant, omdat het er aan herinnert, dat de winnaars van de veel verspreide z.g. voetbalpronostiekwedstrijden, geen rechtsvordering hebben tot uitbetaling van de uitgelooftde prijzen. De overwegingen van het arrest zijn evenwel niet bijzonder duidelijk, terwijl de argumentatie aan scherpte te wensen overlaat.

Het Hof is blijkbaar van oordeel, dat voetbalpronostiekwedstrijden niet behoren tot de in art. 1966 B.W. bedoelde spelen en weddenschappen. Het doet een beroep op de buitensporigheid van het bedrag van 30.000 fr. — bedrag van de prijs voor een inzet van 5 fr. — niet om de vordering af te wijzen op grond van art. 1966 B.W., doch alleen om daaruit af te leiden, dat daardoor aan de pronostiekwedstrijden het karakter van spel en weddenschap wordt gegeven, zodat zij vallen onder art. 1965 B.W.

De vraag, die het Hof zich gesteld en bevestigend beantwoord heeft, of voetbalpronostiekwedstrijden spel en weddenschap opleveren, was volkomen overbodig, daar zulks niet voor betwisting vatbaar is. De enige vraag, die moest worden beantwoord was, of voetbalpronostiekwedstrijden al dan niet vallen onder het soort spel en weddenschap bedoeld in art. 1966 B.W., en of, bij eventueel bevestigend antwoord, de vordering niettemin wegens buitensporigheid van het bedrag moest worden afgewezen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST. NIKLAAS

1e Kamer. — 6 Juli 1948.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. L. Thuybaert.

Advocaat : Mr. G. d'Hanens.

1. Handelsdaad. — Verzekering tegen oorlogsisico. — Geen handelsdaad.
2. Bevoegdheid. — Ondeelbare vordering, deels van burgerrechtelijke, deels van handelsrechtelijke aard. — Onbevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel.

1. Het sluiten van een verzekeringsovereenkomst tegen brand of oorlogsisico is, op zich zelf, geen daad van

koophandel, ook niet wanneer de verzekerde handelaar is.

2. Het geschil ontstaan tussen een verzekeringsmaatschappij en haar verzekerde-handelaar, naar aanleiding van een verzekering tegen oorlogsisico, tegelijk omvattend de handelsinrichting en de huiselijke inboedel, heeft een gemengd karakter, deels van burgerrechtelijke, deels van handelsrechtelijke aard. De burgerlijke rechtbank alleen is bevoegd om kennis te nemen van de eis tot betaling van de vervallen premie en dergelijke verzekering.

Onderlinge verzekeringsvereniging tegen oorlogsisico's op vaste bodem t/ van Osselaere en De Winne.

Gezien het exploit van rechtsingang van 5 September 1946, betekend door het ambt van deurwaarder Nestor Zeghers, te St. Niklaas;

Aangezien de eis er toe strekt « na echtelijke of, bij ontstentenis, rechterlijke machtiging van eerste gedaagde, deze zich te horen veroordelen om, voor de redenen uiteengezet in de inleidende dagvaarding, aan de aanlegster de som te betalen van 21.771,30 frank, meer de rechterlijke intresten en de kosten van het geding; het vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg »;

Aangezien de aanlegster, tot staving van haar eis, aanvoert dat eerste gedaagde haar de som van 1.493,10 frank verschuldigd blijft voor bijdrage vervallen op 1 Januari 1945, ter oorzake van het verzekeringscontract tegen oorlogsisico, door haar onderschreven onder nummer 2944, en in werking getreden op 22 September 1945;

dat eerste gedaagde, bovendien, nog de som van 18.788,70 frank verschuldigd blijft als omslag voor het eerste en tweede half jaar 1944 en het eerste half jaar 1945;

dat, eindelijk, eerste gedaagde haar ook nog de som van 1.488,50 frank verschuldigd blijft voor kosten van aangetekend schrijven, aanmaningskosten en contractuele intrest op achterstal;

Aangezien de eerste gedaagde handelaarster is en dat, bijgevolg, op grond van de wet van 15 December 1872, artikel 2, alle de door haar aangegane verbintenissen als daden van koophandel dienen beschouwd, behoudens het bewijs dat de oorzaak ervan vreemd is aan haar handel;

Aangezien het verzekeren van een onroerend goed tegen brandgevaar of oorlogsisico, van wege de verzekerde, een daad is, burgerlijk uit haar aard, omdat laatstgenoemde, meestal, slechts één doel voor ogen heeft: zich te vrijwaren tegen een verlies en, geenszins, een winst te verwezenlijken (Van Eeckhout, Le droit des assur, terr., nr 71; Laloux, traité des assur, terr., nr 3);

dat het afsluiten van een verzekeringscontract, ten andere, noch buitengewone onderlegdheid, noch schrandheid, noch speciale kennissen vergt van de handelaar, zodat, bij het tot stand komen van zulkdanige overeenkomst, de hoedanigheid van handelaar geen rol speelt en de verzekerde eenvoudig handelt als een gewoon eigenaar, die have en goed tegen oorlogsgeweld wil beschermen. (Burg. Rb.

Hasselt, zetelde als Rb. van Koophandel, 12 Febr. 1947, R. W. 1947-48, kol. 37);

Maar zelfs, verondersteld dat, bij toepassing van artikel 2 van de wet van 15 December 1872, de verzekering door een handelaar aangegaan, een handelskarakter zou verwerven, dan nog dient, in casu, rekening gehouden met het feit dat eerste gedaagde, behalve koopwaren en winkelinrichting, ook de huiselijke inboedel, bij één en zelfde contract verzekerd heeft; dat het geen betoog behoeft dat, ten aanzien van deze laatste voorwerpen, de verbintenis door gedaagde aangegaan, totaal vreemd is aan haar handel;

Aangezien het, ter zake, dus gaat om een ondeelbare vordering, waarvan het voorwerp deels van burgerrechtelijke aard, deels van handelsrechtelijke aard is;

dat, zo de rechtbanken van eerste aanleg kennis nemen van zaken van alle aard (wet 26 Maart 1876, artikel 8), ook van deze die, voor een deel, een handelskarakter hebben en, voor een ander deel, een burgerlijk karakter, zulks niet het geval is voor de rechtbanken van koophandel, wier bevoegdheid uitzonderlijk is en die, bijgevolg, geen kennis mogen nemen van een bijkomend geschil dat van burgerlijke aard is, zoals het geval is met een betwisting over de gelijktijdige verzekering van een bedrijfsinrichting en van de stofferende huisraad;

Aangezien de buitengewone rechtbanken hun volstrekte bevoegdheid van ambtswege moeten nagaan;

Om deze redenen:

De Rechtbank, gelet op de artikelen 2, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, vonnissende op tegenspraak, alle verdere of strijdige besluiten ontzeggende, verklaart zich ambtshalve onbevoegd ratione materiae en verwijst aanlegster in de kosten.

BIBLIOGRAPHIE

PROF. Mr. R. KRANENBURG, Afscheidscollege, gehouden te Leiden op Maandag, 31 Mei 1948. Haarlem, Tjeenk Willink, 20 blz.

Met dit college heeft de bekende Leidse hoogleraar, Prof. Mr. Kranenburg een academische werkzaamheid van ruim 33 jaar vrijwillig afgesloten. Al kwam het wettelijk einde van zijn hoogleraarschap reeds in het zicht, toch heeft hij gemeend dit te moeten vervroegen, daar zijn huidige functie — hij is thans voorzitter van de Nederlandse Eerste Kamer — met de academische bezwaarlijk te combineren bleek.

In deze afscheidsrede brengt Prof. Kranenburg vooreerst in herinnering, hoe zijn wetenschappelijke publicaties — herinnerd zij hier o.m. aan: De tegenstelling tussen publiek- en privaatrecht en de ontwerpen tot regeling der administratieve rechtspraak (proefschrift 1909), Positief recht en rechtsbewustzijn, Studiën over recht en staat, Algemene staatsleer, Het Nederlandsch Staatsrecht, Inleiding in het Nederlandsch administratief recht, De grondslagen der Rechtswetenschap enz. — afhankelijk van en gegroeid zijn uit de werken van zijn oud-leraars Krabbe en Heymans en uit de leeropdracht die hij als docent kreeg toegewezen. Het door hem gedane onderzoek naar het wezen van het rechtsbewustzijn onderlijnend, wijst hij vervolgens op

de betekenis van de rechtsphilosophie en de algemene staatsleer voor de rechtsvergelijking en op hun noodzakelijke wisselwerking.

Sprekende over het gebied van de praktische staatkunde drukt hij zijn studenten en oud-studenten nog een laatste maal op het hart, dat het als burgers van een democratische staat niet past «in den ivoren toren te gaan zitten en er als de verijnde Horatius te mijmeren: «Odi profanum vulgus et arceo.» Zijn betoog klinkt hier als een argumentum ad hominem, als om het scepticisme van zijn toehoorders te bezweten; want er is een groot geloof toe nodig om te menen, dat voor de jurist in het politieke leven van vandaag nog een grote taak is weggelegd en dat hij nog zou vermogen nieuwe doelstellingen in verband met een steeds betere waarborging van de menselijke waardigheid te verwezenlijken! Immers, de laatste oorlog met zijn ellendige nasleep en de steeds zich brutaler vertonende overheersing van de *feitelijke macht* in de wereld van politiek en recht verlenen aan het geloof van Prof. Kranenburg een schone maar irreële glans.

Maar wat hier ook van zij, onze beste wensen vergezellen Prof. Kranenburg bij zijn nieuwe taak, in de hoop dat deze hem «voor het zuiver wetenschappelijke werk nog veel gelegenheid zal bieden».

D. W.

Mr Dr. H. F. A. VOLLMAR, *Inleiding tot de studie van het Nederlands Burgerlijk Recht*. Zwolle, N.V. Tjeenk Willink, 1948, 685 blz.

In de vorige jaargang (kol. 111) kondigden wij de voltooiing aan van Mr. Völlmar's «Nederlands Burgerlijk Recht. Handleiding voor studie en praktijk», een uitvoerig werk in drie delen. Luidens het voorwoord van het thans verschenen boek, werd bij de bespreking van de hogergenoemde publicatie in het Nederlands Juristenblad door de recensent zijn teleurstelling uitgesproken dat zij niet was het boek, waarnaar velen sinds jaren verlangend uitgingen, het korte leerboek, de «Instituten van Nederlands Burgerlijk Recht, waarin in waarheid de hoofdzaken behandeld worden en dat de student niet dwingt zich in bijzonderheden te verdiepen en de studie der stof over zulk een tijdperk uit te strekken, dat hij het overzicht verliest». Om aan deze gesignaleerde behoefte tegemoet te komen, werd door de uitgeefster en door de auteur besloten deze «Inleiding» uit te geven. Daarin zijn dan behandeld «de hoofdzaken van het burgerlijk recht, onder te zijdelating van alle minder belangrijke kwesties. De bedoeling is, dat studenten en anderen, die zich in het burgerlijk recht willen bekwamen er een aanvankelijke oriëntering in vinden, die hen in staat stelt zelf de weg te zoeken in de juridische lectuur. Vandaar dat op verschillende plaatsen aanwijzingen zijn gegeven met betrekking tot verder studiemateriaal, de wijze van bestudering van de stof enz.»

Bij nadere kennisneming van de inhoud blijkt deze «Inleiding» volkomen te beantwoorden aan het in het voorwoord aldus omschreven doel. De hoofdzaken van het Nederlands burgerlijk recht — die toch nog 638 blz. in beslag nemen — moeten voor de beginnende ruimschoots voldoende worden geacht, terwijl de uiteenzetting ervan in de zakelijke en duidelijke stijl van Mr. Völlmar, op zeer overzichtelijke wijze is geschied. De opneming, naast een goede inhoudsopgave, van een alfabetisch register op de wetsartikelen, van een lijst der aangehaalde arresten van de Hoge Raad, verhoogt verder de bruikbaarheid van deze inleiding in aanzienlijke mate.

Wegens de bestaande behoefte en de uitstekende samenstelling lijdt het geen twijfel, dat dit nieuwe boek van Völlmar een groot succes tegemoet gaat. Ook echter in België zal het, voor al wie het Nederlands Burgerlijk Recht in zijn hoofdzaken wil leren kennen of de studie daarvan wil aanvangen, een uitstekende leidraad zijn.

E.V.L.

MEDEDEELINGEN

CRISIS IN DE WETENSCHAP VAN HET INTERNATIONAAL RECHT

Ter gelegenheid van de herdenking van het 75-jarig bestaan van het *Institut de Droit International*, die wij in een vorige mededeling memoreerden, wierp de voorzitter, Prof. Charles de Visscher de vraag op, of de huidige wetenschap van het internationaal recht niet verplicht is haar opvattingen en methoden te herzien en te wijzigen. Uit deze redevoering, die in het *Journal des Tribunaux* (nr van 19 September 1948) is gepubliceerd, spreekt een crisistemming, die zich in de wereld van het recht en de rechtswetenschap meer en meer verbreidt.

Na er op gewezen te hebben, welke geringe en vernederende rol vandaag aan het internationaal recht wordt toegekend, bepleitte de Visscher de noodzakelijkheid ener grondige herziening van de leer van het volkenrecht. Hij zegde o.m.: de klassieke leer van het volkenrecht berustte op een postulaat: deze van een organieke maatschappij van staten, van een synthese tussen staatssoevereiniteiten en internationale gemeenschap, opgevat als de basis van een universele rechtsorde. Van een dergelijke zienswijze heeft men gezegd, dat zij in deze tijd een zin voor humor vergt, die ons echter geenszins ligt. Wij moeten deze conventionele fraseologie opgeven; wij moeten erkennen, dat de staten machtseenheden zijn, alvorens subjecten en organen van het Recht te zijn, zoals wij wensen, dat zij zouden wezen. Tussen deze politieke eenheden, historisch gebouwd op de nationale individualismen en het grote gemeenschapsideaal, vermag ongetwijfeld de abstracte idee een rationele hiërarchie te zien; een daadwerkelijke samenwerking is echter niet mogelijk op grond van een gepostuleerde harmonie.

Wij weten vandaag dat alleen die staten rijp zijn voor een dergelijke samenwerking, die staten die het bestaan erkennen van boven hen uitreikende menselijke doeleinden en uit eerbied voor deze doeleinden er in toestemmen hun macht te ordenen en te begrenzen. De onhoudbaarheid van de klassieke stellingen, gesteund op een te volledige scheiding tussen interne en internationale orde is uit de ervaring gebleken. Wij weten vandaag, dat de miskenning van het Recht in de schoot van de staat een bestendige bedreiging vormt voor het recht tussen de staten omdat gematigdheid in de actie naar buiten alleen daar mogelijk is, waar zulk juist evenwicht verwezenlijkt is dat het de regeerders belet alles ter bereiking van de macht op te offeren.

Er is in deze opvatting iets anders en iets meer dan een verplaatsing van standpunten. Wij vinden er een nieuwe inspiratiebron, die er toe leidt het internationaal recht herop te bouwen op zulk een zedelijke en sociale grondslagen, dat deze voor elke beschaafde staat aannemelijk zijn.

De perspectieven, die zij ons opent missen de eenvoud van lijn en de dialectische aantrekkelijkheid der klassieke constructies. Zij hebben echter een verdienste, zij openen zich op het leven. Alleen een functionele

opvatting van de Macht kan een recht, deze naam waardig, grondvesten; zij alleen leent zich tot deze geleidelijke « effacering » der souvereiniteiten, die de voorwaarde is voor elke internationale organisatie.

HET CONGRES VAN DE INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION TE DEN HAAG

In verband met onze mededeling over dit congres in een vroeger nummer (kol. 30) wijzen wij op een daarover verschenen verslag in het Nederlands « Advocatenblad » van 15 September l.l. van de hand van Mr. E. R. von Geldern.

Uit dit verslag zij het volgende aangehaald :

« Onder hen (nl. de deelnemers) was de afvaardiging uit de Verenigde Staten verreweg de grootste en hun aantal stak dat der gastheren naar de kroon. Dit feit, mede zijn verklaring vindende in de New-Yorkse bakermat der vereniging, liet niet na zijn stempel te drukken op de wijze, waarop de conferentie verliep.

Naar Amerikaanse trant troffen de deelnemers bij hun aankomst een zeer groot aantal « papers » aan, korte inleidingen over zeer verschillende onderwerpen. Te groot was dit aantal, hetgeen het moeilijk maakte, die welke van zeer deskundige hand kwamen, terstond te scheiden van de minder belangrijke en die het onmogelijk maakte om zelfs de eerste groep behoorlijk te bestuderen, voordat zij in de « symposiums », besprekingen gewijd aan één speciaal onderwerp, of in de « plenary sessions », waar de beide hoofdschotels van het Congres werden opgediend, Rechtsherstel en Ereregelen, in discussie kwamen. Dat dit het peil der besprekingen beïnvloedde spreekt vanzelf en menig Nederlands jurist zal de voorkeur geven aan het beproefd systeem van onze nationale bijeenkomsten, waar gedegen prae-adviezen de deelnemer tijdig gelegenheid bieden zich in de te behandelen materie in te werken. Toch was het een waar genoegzaam verschillende symposiums te beluisteren. Daar vond een gedachtenwisseling plaats tussen specialisten. Bleek daarbij al te vaak hoe gebrekkig de kennis is van buitenlandse rechtssystemen, nog duidelijker kwam naar boven hoe noodzakelijk het is om behalve van de literatuur ook kennis te nemen van buitenlandse jurisprudentie en vooral van de dagelijkse praktijk.

De voorzitter, Mr. Drost, sprak in een hooggestemde rede, waarin hij blijk gaf, dat ook bij het schrijven der jaren het oog van de jurist de gevaarlijke realiteit van het heden vermag te onderkennen, het welkomwoord, een ieder oproepende om het zijne te geven om onze « wereld in doodsnood » te helpen redden van verdere beproevingen. Zijn leiding van de vergadering gedurende de volgende dagen (vanwege de drietalige discussies, het grote aantal onderwerpen en de enorme deelname, waarlijk geen sinecure) werd in alle talen geroemd. In dezelfde zitting werden boodschappen van de U.N.O., van de Attorney-General der Verenigde Staten en van de Chinese Minister van Justitie be-

luisterd. Vertegenwoordigers uit Azië, Afrika, de beide Amerika's en Australië lieten zich horen. De welspreekende Me. Richard uit Frankrijk en de presidente der International Women Lawyers Association, judge Florence Ellinwood Allen, sloten de rij... »

Op een der volgende dagen « stond het eigen beroep in het middelpunt. De discussies groepeerden zich rond een ontwerp voor een « Code of Professional Ethics for Lawyers », opgesteld ter bespreking in de eerstvolgende vergadering van de Inter-American Bar Association. Jhr. Mr. W. M. de Brauw, sprekende namens de Nederlandse Advocaten Vereniging, achtte een gedetailleerde wereldcode zowel voor juristen in het algemeen alsook bijzonderlijk voor de advocaat-procureur onmogelijk, omdat de scheidingslijn tussen het oirbare en geoorloofde in ieder land anders wordt getrokken. Wel geloofde hij in een aantal alom geldende normen voor de advocaat gebaseerd op de noodzakelijkheid van diens integriteit en absolute onafhankelijkheid van cliënt en derden. In gelijke geest sprak de Franse vertegenwoordiger, terwijl de Engelse gedelegeerde de onbruikbaarheid van het Amerikaanse ontwerp voor de Engelse jurist aantoonde. Meer waardering ondervond het concept van Zuid-Amerikaanse zijde, doch verder dan de wens om in de nationale ercodes zoveel mogelijk gelijke bepalingen op te nemen, kwam de vergadering niet. »

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad afl. 33 van 2 Oktober 1948. — Mr. C. Stolk, Prijzenbureau en huur van gemubelde woningen. — Mr. J. H. F. Bloemers, Het onderzoek naar de feiten in het burgerlijk proces. — Mr. E. W. Catz, Internationaal Law Association te Brussel. — B. Berkel, Samenwerking tussen advocaten en deurwaarders.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en registratie, nr 4054, 2 Oktober 1948. — Prof. Mr. J. Eeggens, De invloed van de goede trouw op de rechtsverhouding van mede-erfgenamen. — Mr. W. Hugenholtz, Ontwerp Advocatenwet. — T. C. A. Bölger, Overdracht van herbouwplicht ; — jhr. Mr. G. W. Van Der Does, De bevoegdheid van Ministers.

Tijdschrift voor Notarissen, September 1948, nr 9. — Van Hove E. Wet van 16 Mei 1900 op de kleine nalatenschappen. Overname inzake landbouduitbating.

Journal des Tribunaux, nr 3779, van 3 Oktober 1948. — Cambier Cyr., Le Conseil d'Etat.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"